

REGULA XL.

PLURALIS LOCUTIO, DUORUM NUMERO EST CONTENTA.

1. *Regula unde desumpta?* — Desumitur hæc ex l. *Ubi numerus*, ff. *de Testib.* ibi : « Ubi numerus testium non adjicitur, etiam duo sufficiunt, pluralis enim locutio duorum numero est contenta. » et can. *Si testes*, 3, cau. 4, q. 3, ubi eadem referuntur verba.

2. *Duo faciunt numerum pluralem.* — Queritur I. Quomodo hæc regula intelligenda, et quis verus illius sensus sit? Resp. I. Per hanc regulam a plurali numero non excludi majorem duobus numerum, sed illud duntaxat indicari, quod sit absque determinatione numeri *plura* ad contractum aliquem, vel quid aliud requiruntur, aut *plura* indistincte conceduntur, donantur, permittuntur, aut in dispositione aliqua *pluries* dicatur, numerus duorum sufficiat, nisi jura majorem numerum ad rem, de qua agitur, expresse requirant. Hinc.

3. *Verus regulæ sensus.* — Resp. II. Verus regulæ sensus hic est : « Quandocumque in lege statuto, rescripto, instrumento, vel quacunque alia dispositione terminus pluralis, plures, plura, pluries, etc. indistincte ponitur, requiritur, et sufficit numerus dualis, seu duorum, nisi majorem numerum jura expresse requirant. » Rationem bene assignat Vivianus hic, quia exclusio unius est inclusio alterius. arg. l. *Cum prætor*, 12, ff. *de Judiciis*. Hinc quoniam numerus singularis non salvatur, nisi in uno, Glossa hic : et in can. *Sufficit de Consecrat.* dist. 1, ideo si plures uno, uti sunt duo, adsint, hi numerum pluralem efficiunt, qui tamen saltem duo ad talem numerum pluralem requiruntur. can. *Hoc quoque*, 61, dist. 1, *de Consecrat.*

4. *Ordinarie fere in cunctis duo testes sufficiunt.* — Declaratur regula exemplis : sic in primis universaliter, ubi ad valorem actus cujuscunque plures testes indistincte requiruntur, sufficiunt duo, textu claro cit. l. *Ubi numerus*, 12, ff. *de Testib.* et can. *Si testes*, 3, cau. 4, q. 3, prout etiam Glossa hic observat, ad causas et instrumenta regulariter sufficere duos testes, semper subaudi, nisi aliter in jure expresse disponatur.

5. *Dispensatus ad plura beneficia non nisi duo obtinere potest.* — Sic in specie, si Papa cum aliquo dispensat, quod possit habere « plura beneficia, » et aliud non exprimit,

ista pluralitas non nisi duobus beneficiis, et quidem non curatis intelligi debet. c. *Is, cui*, 19, *de Præbend.* in 6; tum quia ista pluralitas in duobus verificatur : tum quia hæc dispensatio tanquam juri contraria est odiosa, consequenter restringenda per Reg. « Odia restringi » et c. 15, *de Reg. jur.* in 6 : præsertim cum alias. *In obscuris minimum sit sequendum.* c. *In obscuris*, 30, *de Reg. jur.*

6. *Verba in diebus, vel annis verificantur in duobus.* — Sic ulterius si testator in suo testamento disponat, ut in diebus aliquid certum fiat, intra biduum impleri debet, textu expresso l. *Inter illam*, 217, ff. *de Verb. sign.* ibi : « Item ita data conditione : illud facito in diebus : si nil præterea fuisset adjectum, in biduo conditionem impleri oportet. » Sicut etiam, si servo legatur libertas post annos, de duobus intelligi debet. l. *Libertas*, 17, § 3, ff. *de Manumiss. testam.* Ratio utriusque est, quia tam dierum, quam annorum pluralis indistincta expressio duarum numero verificatur per jura citata.

7. *Juspatronatus duabus præsentationibus probatur.* — Sic rursus ordinationi concilii Tridentini, sess. 25, *de Reform.* cap. ix, quod probatio juspatronatus « ex multiplicatis præsentationibus fieri debeat, » satisficit allegando, et probando duas. Barb. *de Offic. et potest. episc.* p. 3, alleg. 72, n. 4.

8. *Legatum pauperibus factum in duobus salvatur.* — Item si legatur certa pecuniæ quantitas pauperibus distribuenda, satisfacere executores, si eam quantitatem totam duobus tantum pauperibus distribuatur, ex Regula nostra docet Taccin. *hic*, n. 8; Diana, p. 10, tract. 11, resolut. 19.

9. *Numerus pluralis uno duntaxat non salvatur. Olim non nisi coram duobus saltem præsentibus Missa celebrari poterat.* — Dicitur notanter in Regula : « Duorum numerus requiritur et sufficit ; » quia ad verificationem termini numerum pluralem significantis, sicut duo sufficiunt, sic etiam saltem duo necessario exiguntur, ita, ut in uno solo numerus pluralis non salvetur juxta communem doctorum can. *Hoc quoque*, 61, dist. 1, *de Consecrat.* ubi propterea ab antiquo prohibitum perhibet, coram uno solo Missam celebrare ; cum in tali verificari non videantur verba Missæ pluralem numerum indicantia : *Dominus vobiscum*, et *Orate, fratres*. Verba præfati can. sic sonant : « Hoc quoque statutum est, ut nullus presbyterorum Missarum solemniam celebrare præsumat, nisi duo-

bus præsentibus, sibi que respondentibus ipse tertius habeatur ; quia, cum pluraliter ab eo dicitur, *Dominus vobiscum*, et illud in secreto, *Orate pro me*, aptissime convenit, ut ipsius respondeatur salutationi. » Quod tamen statutum hodie non amplius servatur : quia pluralis locutio sacerdotis ad totam Ecclesiam, omnes Christi fideles complectentem, dirigi censetur, cujus nomine unus ministrans sufficienter respondere videtur.

10. *Verbum liberi etiam in una prole verificatur.* — Cæterum præfata doctrinæ non obest communiter objici solita l. *Non est*, 148, ff. *de Verb. signif.* vi cujus terminus pluralis, *liberi*, unica prole verificatur, ibi : « Non est sine liberis, cui vel unus filius, unaque filia est. » Non obstat, inquam, quia terminus *liberi* caret singulari, et ideo semper in plurali profertur, prout lex ipsa afferendo rationem satis declarat statim subjungens : « Hæc enim enuntiatio, » habet liberos, non habet liberos, « semper plurativo numero profertur. »

11. *Cur principes et prælati utantur verbo Nos?* — Pariter non obstat loquendi modus principibus, et prælatis consuetus, quo una persona plurali numero exprimitur, *Nos, Noster, Nostra, Vos, Vester*, etc., quia per verba hæc majestatem, auctoritatem et dignitatem, qua pluribus æquivalere, ac propterea majori respectu, reverentia ac honore digni esse censentur, aliis indicare, indeque juxta antiquam consuetudinem quivis suam personam ipsemet in plurali exprimere, et ab aliis pari modo appellari volunt.

12. *Fallit Regula, quando jura, ad verificandum numerum, plura quam duo expresse requirunt.* — Queritur II. An etiam et in quibus fallat Regula? Resp. Eam universaliter fallere primo in iis, in quibus ex speciali dispositione legis ad verificandam pluralitatem, indistincte positam, major, quam dualis, numerus requiritur : prout fit per l. 1, ff. *de Optione et electione leg.* ubi « Divus Pius Cæcilio Proculo rescripsit, eum, cui indistincte servorum legata est electio, tres posse eligere : » consequenter locutionem pluralem numero duorum non esse contentam.

13. *Fallit universaliter secundo quando leges ad valorem actus certum numerum duobus majorem requirunt, uti ad codicillum 5, ad testamentum 7, requiruntur testes per dicta lib. III, tit. 26, de Testamentis.*

14. *Fallit e contra tertio, et ad veri-*

ficandam pluritatem positam sufficit etiam unum, quando leges ita volunt et declarant, uti fit in termino *liberi*, juxta dicta n. 9, et in casu, quod plures servi legantur, ac interea usque ad unum distrabuntur, salvatur adhuc legatum pluraliter factum in unico superstite, l. *Falsa*, 33, ff. *de Condition. et Demonstrat.* ibi : « Si quis ita scripserit, *Stychem et Pamphilium Titio do, lego, si mei erunt, cum moriar, et unum ex his alienaverit, an vel alter a legatario possit vindicari?* Placet vindicari : nam hunc sermonem, licet pluralis sit, pro eo oportet accipi, atque si separatim dixisset ; *Stychem*, si meus erit, si moriar. »

REGULA XLI.

IMPUTARI NON DEBET EI, PER QUEM NON STAT, SI NON FACIAT, QUOD PER EUM FUERAT FACIENDUM.

1. *Regula unde desumpta?* — Regula desumitur ex c. *Quia diversitatem*, 3, *Concess. præbend.* et concordant reg. 6, *de Reg. jur.* in 6 : « Nemo potest ad impossibile obligari » et reg. 66, eod. : « Cum non stat per eum, ad quem pertinet, quominus conditio impleatur, haberi debet perinde, ac si impleta fuisset. »

2. *Ponitur verus sensus regulæ. Nemo puniri, aut jure suo privari debet sine culpa.* — Queritur I. Quomodo hæc regula intelligenda, quis finis illius, et verus ejusdem sensus sit? Resp. finem hujus regulæ esse, quemvis salvare a pœna, et damno in casu, quo legitime impeditus non fecit, quod alias facere debuisset ; ut proin verus illius sensus sit sequens : « Qui legitime impeditus non facit, quod alias facere deberet, propterea nec pœnam, nec damnum sentire debet. » Ratio est, tum quia juxta jam dicta : « Nemo potest ad impossibile obligari » : cit. reg. 6, *Nemo* ; tum quia sine culpa nemo debet puniri, nec jure suo privari, vel damno affici arg. c. *Sine culpa*, 23, h. f. in 6.

3. *Impedimentum debet probari.* — Quoniam vero impedimentum in facto consistit, facere debitum omittens, probare debet faciendi impedimentum, simulque docere, a se sufficientem adhibitam fuisse diligentiam, qua tolleretur impedimentum : nisi aliunde satis constet Menoch. *de Arbitr.* lib. II, cent. 2, casu 118 ; Strein. *hic*, n. 2, ubi inter alia etiam sequentia adducit impedimenta, veluti gravem morbum, captivitatem, aeris infec-

tionem, inundationes, aut alia gravia pericula viarum, mortem parentum, defectus rerum necessariarum ad iter, bellum, causam reipublicæ, violentam detentionem, etc.

4. *Impeditus intra annum suscipere sacerdotium, non perdit parochiam.* — Declaratur regula exemplis juris per Gloss. adductis hic; sic enim licet non sacerdos ad ecclesiam parochialem promotus intra annum sub pœna amissionis parochiæ adeptæ suscipere teneatur ordinem sacerdotalem; c. 35, de *Elect.* in 6, tamen ab hac pœna immunis est, si sufficienter probat, se legitime fuisse impeditum v. g. propter absentiam, suspensionem, aut gravem morbum episcopi ordinem prælati anno conferre non valentis, cit. c. *Commissa*, 35, de *Elect.* in 6, ibi: «Annus autem hujusmodi tibi non currit, si promoveri justo impedimento detentus intra tempus hujusmodi nequivisti.»

5. *Stante impedimento non censetur appellatio deserta.* — Sic etiam licet, si quis a sententia appellat, appellationem intra annum prosecui teneatur c. *Cum sit*, 5, de *Appellat.* tamen in præjudicium illius non censetur appellatio deserta, si impedimentum intra annum id faciendi per se pateat, aut probeatur c. *Ex ratione*, 8, de *Appellat.* ibi: «Dummodo prosecutionem ipsius per impotentiam vos constiterit omisisse.»

6. *Canonici intra tres menses eligere impediti non privantur jure eligendi.* — Sic pariter quamvis sub pœna devolutionis electio fieri debeat intra tres menses c. *Ne pro defectu*, 41, de *Elect.* tamen etiam post tres eligere adhuc possunt canonici, si impedimentum intra tres menses eligendi sufficienter probant. cit. c. *Ne pro defectu*, ibi: «Intra quos, scilicet, tres menses (justo impedimento cessante) si electio celebrata non fuerit, qui eligere debuerant, eligendi potestate careant ea vice.»

7. *Clerici ægroti non præstantes officium tamen percipiunt fructus.* — Sic rursus licet beneficium detur propter officium seu sacrum ministerium, et hoc beneficiatus præstare teneatur c. fin. de *Rescript.* in 6, tamen beneficium et fructus illius non perdit, si infirmitate impeditus incumbens alias debitum sacrum ministerium non peragit c. 1, de *Clerico ægrot.*

8. *Sicut etiam integrum salarium annuum, laborare impediti consilarii, officiales, advocati, etc.* — Sic ulterius de annuis salariis nil detrahi potest, sed integra debentur consi-

liariis, officialibus, advocatis; et si illa in antecessum jam acceperunt, nil amplius restituere tenentur dicti consilarii, advocati, etc., quamvis nil operentur et laborent, si per eos non stat, quominus operas et labores alias incumbentes peragant v. g. si professor publicus tempore belli vel pestis non docet, consilarii consilia non frequentant, officiales nil laborant: vel si advocati ex defectu litigiosæ causæ nullum officium exhibent. Gail. lib. 1, observ. 44, n. 12. Strein hic. n. 1, arg. l. fin. C. de *Cond. causa data*, et textu satis claro l. *Qui operas*, 38, ff. *Locati*, ibi: «Qui operas suas locavit, totius temporis mercedem accipere debet, si per eum non stetit, quominus operas præstet. Advocati quoque, si per eos non steterit, quominus causam agant, honoraria reddere non debent.» Juncta l. 1, § *Divus Severus*, 13, ff. de *Extraord. cognit.* ibi: «Divus Severus ab hæredibus advocati, mortuo eo, prohibuit, mercedem repeti: quia per eum non steterat, quominus causam ageret.»

9. *Nisi aliter tacite vel expresse sit conventum.* — Quam tamen doctrinam præcedentis numeri merito cum aliis, limitat Gail, si expressa vel tacita adsit conventio de dando salario aut mercede, quando et quandiu operas vel labores conductus quis præstat. Adesse autem censetur tacita hujusmodi conventio ibi, ubi ita habetur patriæ consuetudo, qualis saltem in his partibus viget videtur respectu operariorum diurnorum, fabricorum lignariorum, aliorumque artificum, utpote quibus non laborantibus nil datur, vel non nisi tantum, quantum laborant, etiamsi absque omni sua culpa legitime impediti existant, sicque per eos non stet, quominus operas et labores præstent; quod idem de famulis et famulabus domesticis diu ægrostantibus passim observari videmus, docetque de his ultioni. Covarr. lib. III, *Var. resolut.* cap. XIII, n. 8. Dian., p. 1, tr. 8, resolut. 86, et alii apud eundem. Dum e contra circa consiliarios, officiales, et alios annua salaria habentes contraria, ea videlicet cernitur consuetudo, quod morbo etiam diuturniori, vel alias subinde legitime impeditis, quominus debitos ex officio labores peragant, integra annua præbeantur salaria.

10. *Legitime impeditus cessante impedimento illico præstare tenetur debitum.* — Illud tamen universaliter hic observandum cum Vivian. hic, quod, etsi legitime impeditus, quominus faciat, quod ad certum tempus facere debe-

ret, non imputetur ad pœnam vel damnum, tamen cessante impedimento postea debeat id facere, quam citius poterit, arg. c. *Cum dilecti*, 7, de *Dolo et contum.* ubi summarium sic habet: «Citatus ad totam causam certo tempore ad comparandum assignato, tenetur comparere in termino: et dato impedimento in termino, debet comparere quam citius poterit, post terminum; alias condemnabitur in expensis a tempore citationis emissæ.» Hinc non sacerdos adeptus parochiam, etsi legitime impeditus, quominus juxta præscriptum canonum intra annum recipiat ordinem sacerdotalem, non perdat parochiam secundum dicta n. 4. Tamen cessante impedimento eum recipere debet, quam citius poterit.

11. *Fallit regula universaliter, quando impedimentum ex propria culpa contrahitur.* — Quæritur II. An et in quibus regula 41, fallat? Resp. eam juxta Gloss. hic universaliter fallere, primo quando quis sua culpa contrahit impedimentum, vel incidit in casum, propter quem facere non potuit, quod facere tenetur; tunc enim ei imputatur; cum regulariter loquendo quis teneatur de casu, qui sequitur culpam, can. *Sæpe*, 50, dist. et can. *Studeat.* ibid. cum concord. a Glossa citatis.

12. *Intellige, si hæc studio fuit ordinata ad contrahendum impedimentum.* — Verum hanc fallentiam Vivianus hic cum Franc. et aliis merito limitat ad illas duntaxat culpas, quæ verisimiliter studio aut dolo ordinatæ sunt ad casum sinistram, vel impedimentum incurrendum, prout casus similis habetur in Clement. *Multorum*, 2, §. *Illis, de Pœnis*, ubi reus studio et dolose procuravit, ut detineretur in carcere, ne deberet in judicio comparere; cui impedimentum affectum, et dolose procuratum non profuit, quin pœnas legis incurreret, et pro contumaci haberetur: cum fraus et dolus nulli patrocinari debeant, c. *Ex parte*, 16, de *Rescriptis*.

13. *Secus si ad illud ordinata non fuit.* — Secus de illis culpis, quæ ad impedimentum obtinendum nullatenus ordinatæ apparent: quia secutum ex his, utpote nec affectatum, nec dolose procuratum, impeditum a pœna et damno immunem reddit: ut proin, etsi clericus v. g. sua culpabili intemperantia contrahat infirmitatem, qua impeditur a præstando officio, tamen fructus beneficii percipiat. Idem dic de consiliariis et officialibus ex propria simili culpa, ad impedimentum obtinendum non ordinata, et tamen

illud contrahentibus, arg. c. *Quia diversitatem*, 5, de *Concess. præb.* ubi ob suspensionem pro legitime impedito habetur, «et si fuerit sua culpa suspensus,» juncta l. *Verum*, 39, ff. de *Furtis*, ubi habetur, «eum, qui libidinis causa fores meretricis effregit,» indeque causa fuit, «quod fores ab eo non inducti, sed alias ingressi, meretricis res egerunt, furti non tenent;» quia effractio ostii ad furtum non erat ordinata, cum concord. a Gloss. cit. hic.

14. *Fallit in patrono Ecclesiæ intra tempus debitum præsentare impedito.* — Fallit autem secundo in patrono, qui ob litem super jure patronatus actu durante legitime impeditus intra quadrimestre non præsentat; cum non obstante hujusmodi legitimo impedimento, pro ea vice privetur jure præsentandi, illudque devolvatur ad ordinarium: textu expresso c. *Quoniam*, 3, in fine, et c. *Cum propter*, 27, de *Jur. patron.* quod contra communem Juris Regulam merito statuit Ecclesia favore ecclesiarum, quibus longior beneficii vacatio damnosa, et animabus periculosa censetur, c. *Ne pro defectu*, 41, de *Elect.*

REGULA XLII

ACCESSORIUM NATURAM SEQUI CONGRUIT PRINCIPALIS.

1. *Regula unde desumpta.* — Famosa, et in præxi sæpe occurrens hæc Regula desumpta habetur ex l. *Nihil dolo*, 129, ff. de *Reg. jur.* ibi: «Cum principalis causa non consistit, ne ea quidem, quæ sequuntur, locum habent» et l. *Cum principalis*, 178, ff. eod. ibi: «Cum principalis causa non consistat, plerumque ne ea quidem, quæ sequuntur, locum habent.» cum concordat l. 2, ff. de *Pecul. legato*. ibi: «Nam quæ accessionum locum habent, extinguuntur, cum principales res peremptæ fuerint.»

2. *Quid dicatur principale, quid accessorium.* — Quæritur I. Quomodo Regula intelligenda, et quis verus illius sensus sit? Ante responsionem prænotandum, quid per *Principale*, et quid per *Accessorium* intelligatur. Principale ad propositum illud vocatur, quod est præcipuum in re, et quasi causa, seu fundamentum illius, quod accedit. Strein. hic n. 1, vel ut Barb. hic n. 11, vult: *Principale* est, quod per se stat, seu propria sua virtute subsistit: *Accessorium* vero, quod per